

Mineralia slov.
12 (1980), 2, 191—192

KRONIKA

069.3 : 55 (09 : 439.6)

Seminár k dejinám geologických vied na Slovensku

Slovenské banské múzeum v Banskej Štiavnici a Slovenská spoločnosť pre dejiny vied a techniky usporiadali 22. novembra 1979 už tretí seminár k dejinám geologických vied na Slovensku. Bol venovaný 140. výročiu narodenia a 60. výročiu smrti prvého uhorského banského geológa Alexandra Gesella (1839—1919).

V úvodnej prednáške zhodnotil I. Herčko vedeckú činnosť Alexandra Gesella, rodáka z Bratislavy, ktorý zohral vo vývoji geologických výskumov v bývalom Uhorsku významnú úlohu. Gesell bol po zriadení banského oddelenia na ministerstve financií v Pešti roku 1871 vymenovaný za banského geológa pre obvody banských riaditeľstiev v Marmaroši a Baia Mare. Od roku 1880 pracoval veľmi intenzívne na geologickom mapovaní v banskoštiavnickom rudnom revíre. Neskôr študoval geologické pomery okolia Kremnice, Dobšinej, opálových baní v Červenici a v baniach na antimónovú rudu v Lubeli. Študoval aj výskyty hnedého uhlia a rašeliny na Orave a geologické pomery okolia zatopených baní v Solivare pri Prešove.

J. Jancsy sa v prednáške zaoberal opisom banskoštiavnických rudných žíl v správe substitučeného banského správcu na Vindšachte Jozefa Martinesa. Išlo o rozsiahlu archívnu správu napísanú v druhom desaťročí 19. storočia pod názvom Prehľadný opis baníctva štólne Horná Bíber. Táto po nemecky napísaná správa v rozsahu 250 rukopisných strán podáva prehľadný obraz štíavnického baníctva spred 160 rokov. Obsahom prednášky J. Jancsyho bola stať tejto správy zaoberajúca sa opisom hlavných banskoštiavnických rudných žíl. Martines ich opisoval podľa istého systému,

postupujúc od západného okraja rudného revíru na východ. Pri opise žíl uvádzal najprv ich charakteristické znaky, ako je smer, úklon, žilná výplň, najdôležitejšie rudné minerály a horniny, ktorými sa žily tiahnu. Takto opísal žilu Terézia, Bíber, Wolf, Spitaler, Grafi, Ján, Štefan a napokon najvýchodnejšiu žilu Grüner.

Ďalšiemu geognostickému opisu banskoštiavnického rudného revíru, vypracovanému Adolfom Davidom roku 1829, sa v prednáške venoval J. Gindl. V úvode poukázal na vývoj banskoštiavnickej banskej akadémie z hľadiska výučby, propagovania nových vedeckých výsledkov a praktickej výchovy poslucháčov, o štúdiu Poliakov na tejto škole, medzi ktorých patrila aj A. David, a zhodnotil geognostické práce vykonané v štíavnickom rudnom revíre pred príchodom A. Davida do Banskej Štiavnice. V druhej časti zhodnotil diplomovú prácu Davida Geognostický opis okolia Banskej Štiavnice, ktorá sa v súčasnosti na našom území zachovala len vo fotokópii v Slovenskom banskom múzeu v Banskej Štiavnici. Davidovu prácu veľmi kladne hodnotili recenzenti aj profesori banskej akadémie J. N. Lang von Hanstadt a A. Wehrle.

Podrobné zhodnotenie geologického mapovania geológov Ríšskeho geologického ústavu na Slovensku urobil v prednáške Š. Buzalka. Geologický výskum na potreby štátu a vydávania geologických máp najmä pre potreby národného hospodárstva boli jednou z hlavných úloh Ríšskeho geologického ústavu, založeného v roku 1849. Geologický výskum, ktorý sa robil veľmi systematicky počas viacerých rokov, vyvrcholil na Slovensku v rokoch 1864—1865. Zúčast-

ňovali sa na ňom geológovia F. Foetterle, D. Štúr, F. Hauer, F. Andrian, H. Wolf, F. Stache, F. Babánek, F. Pošepný, J. Čermák, K. Paul, M. V. Lipold, E. Windakiewicz a i. Prednáška priniesla veľa faktografického materiálu o mapovacích prácach, ktoré slúžili ako základ ďalšieho geologického mapovania na Slovensku.

Niektoré kapitoly z dejín geologických a mineralogických výskumov v Malých Karpatoch priblížil vo svojej prednáške L. Ivan. Zhodnotil staršie bádania, o ktoré sa zaslúžil J. Fichtel, F. S. Beudant, K. Lill von Lillienbach, A. Boué a i. V druhej polovici 19. stor. sa na geologickom výskume Malých Karpát zúčastnili hlavne členovia Lekársko-prírodovedného spolku v Bratislave, najmä jej agilný člen J. A. Kornhuber, ďalej L. Holuby, J. Pántoček a i. Základné geologické mapovanie okrem J. A. Kornhubera vykonával aj profesor banskoštiavnickej Banskej akadémie J. Pettko a pracovníci Ríšskeho geologického ústavu vo Viedni.

V poslednej prednáške seminára sa J. Jahn zaoberal hlavnými historickými

etapami mineralogických výskumov v Tríbeči do roku 1975. Poukázal na najstaršie mineralogické výskumy od 14. stor. Z toho obdobia je doložená ťažba zlata v okolí Zlatna, Zlatých Moraviec, Topoľčianok a na ďalších miestach. Ďalej sa zaoberal mineralogickými výskumami v 16. a 17. stor. súvisiacich s vyhľadávaním kremeňa ako suroviny na výrobu skla. Intenzívnejšie výskumy v tejto oblasti súviseli s mapovacími prácami geológov Ríšskeho geologického ústavu vo Viedni. Podrobnejšie zhodnotil aj výskumy po vzniku republiky a osobitne upozornil na objavenie prvej československej lokality s výskytom lazulitu roku 1936.

Podľa prednášok seminára možno konštatovať, že sa geologické vedné disciplíny na Slovensku v priebehu ostatných dvoch storočí rozvíjali veľmi intenzívne. Zásluhou niekoľkých generácií geológov a banských inžinierov sa dospelo k mnohým cenným geologickým a mineralogickým poznatkom, na ktorých budujú súčasní geológovia.

Ivan Herčko

MINERALIA SLOVACA — časopis Slovenskej geologickej spoločnosti a slovenských geologickoprieskumných organizácií, ročník 12, číslo 2, máj 1980.

Vydáva Geologický prieskum, n. p., 052 80 Spišská Nová Ves v n. p. ALFA, vydavateľstve technickej a ekonomickej literatúry, Hurbanovo nám. 3, 893 31 Bratislava, tel. 3314 41 až 45.

Adresa redakcie: Geoprieskum — Mineralia slovaca, p. p. A-21, Jesenského 6, 040 51 Košice, 21197. Vedúci redaktor: Ing. Ján Bartalský, CSc., zástupca: RNDr. Pavol Grecula, CSc., Registračné číslo: SÚTI 9/11. Vychádza 6-krát ročne. Tlačia Východoslovenské tlačiarne, n. p., Švermova 47, 040 67 Košice. Objednávky adresujte redakcii časopisu. Imprimované dňa 15. 5. 1980. Cena jednotlivého čísla Kčs 15.—, ročné predplatné Kčs 90.—.

Suscriptions and correspondence concerning advertisements be sent to SLOVART Ltd., Leningradská 12, 896 26 Bratislava.

The Mineralia slovaca is also available on an exchange basis. For details please write to the Editor Mineralia slovaca, P. O. Box A-21, 040 51 Košice, Czechoslovakia.

© ALFA, vydavateľstvo technickej a ekonomickej literatúry, Bratislava 1980.